

Verksamheten i Europeiska unionen under 2017

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 17 april att ge övriga utskott och EU-nämnden möjlighet att senast den 26 april yttra sig över regeringens skrivelse 2017/18:118 Verksamheten i Europeiska unionen under 2017, och de motioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar de berör respektive utskotts eller nämnds beredningsområde.

Försvarsutskottet begränsar sitt yttrande till att gälla ämnena för fyra motionsyrkanden som rör utskottets beredningsområde, nämligen EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och försvarsmaterielupphandling, cybersäkerhet samt europeisk gräns- och kustbevakning. Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker de aktuella motionsyrkandena.

I yttrandet finns två avvikande meningar (SD,-) och ett särskilt yttrande (V).

Utskottets överväganden

Verksamheten i Europeiska unionen 2017

I årets skrivelse redogör regeringen för verksamheten i EU under 2017. Av de frågor som helt eller delvis faller under försvarsutskottets beredningsområde behandlas den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (avsnitt 17.3), informations- och cybersäkerhet (avsnitten 17.14, 28.1.2 och 44.9–10), civilskyddsmekanismen (avsnitt 17.15), den europeiska gräns- och kustbevakningen (avsnitt 28.1.7), försvarsindustriprogrammet (avsnitt 38.3) och försvarsforskningsprogrammet (avsnitt 40.7).

Två följdmotioner som berör försvarsutskottets beredningsområde har inkommit med anledning av årets skrivelse: 2017/18:4036 av Björn Söder m.fl. (SD) och 2017/18:4041 av Jeff Ahl och Olle Felten (båda SD). Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken, försvarsmaterielupphandling, cybersäkerhet och europeisk gräns- och kustbevakning är ämnen som motionerna behandlar enligt nedan.

Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken

Motionerna

I motion 2017/18:4036 av Björn Söder m.fl. (SD) uttrycker motionärerna att man ser med oro på att Europeiska rådet vill driva EU till en alltmer sammanvävd militär organisation. När ett alltmer överstatligt EU beslutar om militära insatser där riksdagens inflytande är begränsat innebär det i praktiken att Sverige är med i en militär allians. Motionärerna anser att det är tveksamt om denna förändring i svensk utrikespolitik är förankrad hos det svenska folket. Därför menar motionärerna att regeringen ska verka för en linje inom EU där säkerhets- och försvarspolitik ska vara ett ansvar för respektive medlemsland, samt motverka en inriktning som går mot en sammanvävd militär organisation. Om samarbete i stora frågor är nödvändigt ska det ske på mellanstatlig basis (yrkande 14 i denna del).

Jeff Ahl och Olle Felten (båda SD) framför i motion 2017/18:4041 att det är olyckligt att Sverige frivilligt gått med i det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) eftersom det innebär ett stort steg mot en EU-armé. Om EU skulle få en egen armé finns enligt motionärerna snart alla kvalifikationer på plats för att kalla EU för en federation då en av grundförutsättningarna för definitionen av en stat är en egen försvarskapacitet. Motionärerna anser att Sverige omgående bör lämna Pesco. Vidare menar motionärerna att det inte bör finnas militära samarbeten samt militär ledningsstruktur och infrastruktur inom EU och att regeringen ska verka för att nedmontera all typ av militärt samarbete inom unionen. I stället bör alla typer av militära samarbeten och strukturer ske bilateralt eller multilateralt utanför EU:s ram. Sverige bör därför

stå utanför alla insatser som genomförs under EU-flagg, och regeringen bör verka för att stoppa samarbeten mellan Nato och EU (yrkande 10).

Bakgrund

Gällande ordning

Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP) är en del av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP), som är ett mellanstatligt samarbete. Beslut som har militära eller försvarsmässiga konsekvenser fattas enligt gällande fördrag med enhällighet, och varje medlemsstat har därmed vetorätt i dessa frågor. Vidare är regeringen enligt svensk grundlag skyldig att samråda med riksdagen i EU-frågor, och svensk medverkan till ett beslut i EU:s ministerråd om en insats föregås alltid av samråd mellan regeringen och riksdagen i EU-nämnden. Om det rör sig om ett bidrag med svenska väpnade styrkor krävs riksdagsbeslut (15 kap. 16 § regeringsformen). I december 2017 etablerades det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) som syftar till att fördjupa det försvarspolitiska samarbetet inom ramen för GSFP. Sverige och ytterligare 24 av EU:s medlemsstater är med i Pesco.

Tidigare behandling

I samband med regeringens skrivelse om verksamheten i EU under 2012 (yttr. 2012/13:FöU1y), 2014 (yttr. 2014/15:FöU1y), 2015 (yttr. 2015/16:FöU4y) respektive 2016 (yttr. 2016/17:FöU6y) uttryckte utskottet bl.a. att man inte ansåg att det europeiska säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet präglas av överstatlighet eller att riksdagens inflytande över beslut om ett svenskt deltagande i internationella militära insatser är begränsat.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2018 (utgiftsområde 6) uttrycks i linje med vad regeringen tidigare anfört att EU utgör Sveriges viktigaste utrikespolitiska plattform. Samarbetet vilar på mellanstatlig grund. Regeringens uppfattning är att Sverige under 2018 ska fortsätta att aktivt verka inom EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik, vilket bl.a. inkluderar genomförandet av EU:s rådslutsatser rörande den europeiska globala strategin inom området säkerhet och försvar. Försvarsmakten ska understödja detta arbete. Särskilt viktigt är att bidra till den fortsatta utvecklingen av EU:s civila och militära krishanteringsförmåga inom hela uppgiftsspektrumet. Regeringen har ambitionen att Sverige ska delta i och bidra till Pesco, i enlighet med de kriterier och åtaganden som de deltagande länderna enas om.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att utskottet inte delar motionärernas bedömning att det europeiska säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet präglas av överstatlighet och inte heller bedömningen att riksdagens inflytande över beslut om ett svenskt deltagande i internationella militära insatser är begränsat. Militära och försvarsmässiga beslut med konsekvenser på EU-nivå fattas enligt gällande fördrag med enhällighet, och varje medlemsstat har därmed vetorätt i dessa frågor. Om det rör sig om ett bidrag med svenska väpnade styrkor utomlands krävs ett riksdagsbeslut. Liksom vid behandlingen av tidigare motionsyrkanden vill utskottet framhålla att ett svenskt deltagande i fredsfrämjande insatser också handlar om att främja Sveriges nationella säkerhet och svenska intressen.

Utskottet instämmer med regeringen om att Sverige ska fortsätta att aktivt verka inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Därmed stöder utskottet även regeringens ambition att Sverige ska delta i och bidra till Pesco i enlighet med de kriterier och åtaganden som de deltagande länderna enas om. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2017/18:4036 yrkande 14 i denna del och motion 2017/18:4041 yrkande 10.

Försvarsmaterielupphandling

Motionen

I motion 2017/18:4036 av Björn Söder m.fl. (SD) anförs också att det är ett oundgängligt behov för det svenska försvarets framtida utveckling att ha tillgång till en tekniskt välutvecklad försvarsindustri med bred kompetens. En svensk myndighet som upphandlar försvarsmateriel bör använda undantagsregeln i artikel 346 i EUF-fördraget på liknande sätt som andra medlemsländer som har viktig försvarsindustri. Regeringen bör därför upprätthålla en linje som håller fast vid möjligheten att kunna ta sådana hänsyn om ett medlemslands säkerhetsintressen står på spel. Detta är nödvändigt om Sverige vill att försörjningstryggheten ska genomsyra försvarsmateriel-försörjningen av den svenska försvarsmakten (yrkande 14 i denna del).

Bakgrund

Tidigare behandling

I utskottets yttrande över regeringens skrivelser om verksamheten i EU under 2013, 2014, 2015 och 2016 (ytr. 2013/14:FöU1y, ytr. 2014/15:FöU1y, ytr. 2015/16:FöU4y samt ytr. 2016/17:FöU6y) uttrycktes att utskottet, liksom regeringen, ansåg att det fortsatta arbetet med industri- och marknadsfrågor inom EU bör beakta försvarsmaterielmarknadens särart och behovet av att tillgodose medlemsstaternas säkerhetsintressen inom ramen för den gemensamma marknaden. Försvarsmaktens operativa behov för att nå den förmåga som riksdagen och regeringen har beslutat om ska vara styrande för

den svenska materielförsörjningen. Bibehållandet av såväl undervattensförmågan som stridsflygförmågan är väsentliga säkerhetsintressen för Sverige som kan motivera avsteg från konkurrensupphandling, ansåg utskottet. Utskottet bedömde att motionärernas ståndpunkter på detta område i huvudsak låg i linje med regeringens och ansåg därför att motionsyrkandena borde avslås.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2018 (utgiftsområde 6) understryker regeringen vikten av att säkerställa att det fortsatta arbetet med industri- och marknadsfrågor inom EU ska beakta försvarsmaterielmarknadens särart och behovet att tillgodose medlemsstaternas säkerhetsintressen inom ramen för den gemensamma marknaden, samt att tredje part inte bör exkluderas. Regeringen avser att fortsätta med arbete för att de initiativ som EU-kommissionen presenterat, däribland Europeiska försvarsfonden (EDF) och det europeiska försvarsindustriella programmet (EDIDP), utformas så att det bidrar till att stärka det svenska totalförsvarets behov och operativa förmåga.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser likt Europeiska rådet att en konkurrenskraftig och innovativ europeisk försvarsindustri – kännetecknad av öppenhet, transparens och likabehandling av samtliga europeiska leverantörer – behövs för att behålla och utveckla Europas försvarsförmåga.

Likt tidigare anser utskottet dock att det fortsatta arbetet med industri- och marknadsfrågor inom EU bör beakta försvarsmaterielmarknadens särart och behovet av att tillgodose medlemsstaternas säkerhetsintressen inom ramen för den gemensamma marknaden. Försvarsmaktens operativa behov för att nå den förmåga som riksdagen och regeringen har beslutat om ska vara styrande för den svenska materielförsörjningen. Bibehållandet av såväl undervattensförmågan som stridsflygförmågan är väsentliga säkerhetsintressen för Sverige som kan motivera avsteg från konkurrensupphandling, anser utskottet.

Med hänvisning till vad som anförs ovan gör utskottet bedömningen att motionärernas ståndpunkter på detta område i huvudsak ligger i linje med regeringens och utskottets. Utskottet avstyrker därmed motion 2017/18:4036 yrkande 14 i denna del.

En europeisk gräns- och kustbevakning

Motionen

Björn Söder m.fl. (SD) uttrycker i motion 2017/18:4036 att de förstår de motiv som lett fram till den nya förordningen om en europeisk gräns- och kustbevakning men anser att kontrollen av det egna territoriet är och bör förbli en nationell uppgift. Gränskontroller är ett viktigt verktyg för att hävda

territoriell integritet, upprätthålla lag och ordning och skydda den nationella säkerheten. Motionärerna anser att förslaget inkräktar på medlemsstaternas rätt att kontrollera och upprätthålla sina gränser. Enligt deras mening kan målen för de föreslagna åtgärderna bättre nås på nationell nivå, och man anser därför att förslagen i sin helhet strider mot subsidiaritetsprincipen (yrkande 32).

Bakgrund

Gällande ordning

I september 2016 gav rådet sitt slutliga godkännande till en europeisk gräns- och kustbevakning. Europeiska gräns- och kustbevakningsbyråns (Frontex) huvuduppgift är att skapa en integrerad gränsförvaltning vid EU:s yttre gränser. Byrån ska arbeta för att säkerställa en effektiv hantering av migrationsströmmarna och åstadkomma en hög säkerhetsnivå i EU. Verksamheten ska enligt Europeiska rådet samtidigt bidra till att säkerställa fri rörlighet inom EU och till fullo respektera de grundläggande rättigheterna. Fokus är att inrätta en operativ strategi för gränsövervakning och samordning av stödet från alla medlemsstater.

Tidigare behandling

I sitt yttrande 2016/17:FöU6y ansåg utskottet liksom regeringen att Kustbevakningen skulle fortsätta sin samverkan med Polismyndigheten och den nyinrättade byrån för europeisk gräns- och kustbevakning inom området. Vidare uttryckte utskottet att samverkan inom EU vad gäller gräns- och kustbevakning var av stor vikt. Utskottet såg ingen anledning att föreslå ytterligare åtgärder för tillfället men avsåg att fortsätta följa frågan. Utskottet föreslog att det aktuella motionsyrkandet skulle avslås.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2018 (utgiftsområde 6) anger regeringen att det svenska engagemanget i frågor som rör gränskontroll och räddningsinsatser är fortsatt angeläget. Regeringen anser att Kustbevakningen ska fortsätta sin samverkan med Polismyndigheten och Frontex. Regeringen har beslutat att förlänga Kustbevakningens bemyndigande att delta i Frontex insatser på Medelhavet t.o.m. den 31 december 2018.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom tidigare att Kustbevakningen ska fortsätta sin samverkan med Polismyndigheten och den nyinrättade byrån för europeisk gräns- och kustbevakning inom området. Samverkan inom EU vad gäller gräns- och kustbevakning är av stor vikt. Utskottet ser ingen anledning att föreslå ytterligare åtgärder för tillfället men avser att fortsätta följa frågan.

Utskottet föreslår därmed att utrikesutskottet avstyrker motion 2017/18:4036 yrkande 32.

Cybersäkerhet

Motionen

I motion 2017/18:4041 av Jeff Ahl och Olle Felten (båda SD) anför motionärerna att cybersäkerhet ska ordnas nationellt eller möjligen tillsammans med länder av strategisk betydelse inom specifika områden. Motionärerna anser att det inte finns några skäl för att samordna arbetet för ökad cybersäkerhet inom ramen för EU (yrkande 13).

Bakgrund

Gällande ordning

Europaparlamentet och rådet antog i juni 2016 NIS-direktivet som är den första övergripande EU-lagstiftningen som behandlar cybersäkerhetsproblem. Direktivet ska genomföras i svensk rätt senast den 9 maj 2018. Flera svenska myndigheter har fått uppdrag av regeringen relaterade till genomförandet av direktivet.

Tidigare behandling

I sitt betänkande 2017/18:FöU4 ansåg utskottet att det är nödvändigt med samarbete inom EU och internationellt för att främja informations- och cybersäkerheten eftersom den digitala utvecklingen är gränslös. Vidare framhöll utskottet att Sverige bör verka för att fortsätta Sveriges ledarskap inom EU på det digitala området och driva den digitala agendan framåt. Utskottet ansåg också att det är viktigt att Sverige verkar för att stärka sitt samlade agerande som aktör inom andra relevanta internationella processer, t.ex. FN, och i partnerskapet med Nato och i samarbeten med likasinnade länder, t.ex. de nordiska, för att stärka internationella samarbeten på området.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2018 (utgiftsområde 6) lyfter regeringen fram att informations- och cybersäkerheten i Sverige behöver utvecklas. Regeringens bedömning är att genomförandet av NIS-direktivet kommer att bidra till en ökad informationssäkerhet hos ett antal leverantörer av samhällsviktiga och digitala tjänster.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin bedömning att det är nödvändigt med samarbete inom EU och internationellt för att främja informations- och cybersäkerheten

eftersom den digitala utvecklingen är gränslös. Därmed föreslår utskottet att utrikesutskottet avstyrker motion 2017/18:4041 yrkande 13.

Skrivelsen ger i övrigt ingen anledning till några ytterligare uttalanden från utskottets sida.

Stockholm den 26 april 2018

På försvarsutskottets vägnar

Allan Widman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Allan Widman (L), Åsa Lindestam (S), Hans Wallmark (M), Peter Jeppsson (S), Beatrice Ask (M), Alexandra Völker (S), Mikael Jansson (-), Jan R Andersson (M), Kent Härstedt (S), Daniel Bäckström (C), Lotta Olsson (M), Paula Holmqvist (S), Roger Richtoff (SD), Lotta Johnsson Fornarve (V), Mikael Oscarsson (KD) och Mattias Ottosson (S).

Avvikande meningar

1. Skrivelsen (SD)

Roger Richtoff (SD) anför:

Jag ser med oro på att Europeiska rådet vill driva EU till en alltmer sammanvävd militär organisation. När ett alltmer överstatligt EU beslutar om militära insatser där riksdagens inflytande är begränsat innebär det i praktiken att Sverige är med i en militär allians. Jag anser det vara tveksamt om denna förändring i svensk utrikespolitik är förankrad hos det svenska folket. Därför menar jag att regeringen inom EU ska verka för en linje där säkerhets- och försvarspolitik ska vara ett ansvar för respektive medlemsland, samt motverka en inriktning som går mot en sammanvävd militär organisation. Om samarbete i stora frågor är nödvändigt ska det ske på mellanstatlig basis.

Utöver detta menar jag att det är ett oundgängligt behov för det svenska försvarets framtida utveckling att ha tillgång till en tekniskt välutvecklad försvarsindustri med bred kompetens. En svensk myndighet som upphandlar försvarsmateriel bör använda undantagsregeln i artikel 346 i EUF-fördraget på liknande sätt som andra medlemsländer som har en viktig försvarsindustri. Regeringen bör därför upprätthålla en linje som håller fast vid möjligheten att kunna ta sådana hänsyn om ett medlemslands säkerhetsintressen står på spel. Detta är nödvändigt om vi vill att försörjningstryggheten ska genomsyra försvarsmaterieförsörjningen av vår försvarsmakt.

I fråga om förslaget om europeisk gräns- och kustbevakning förstår jag de motiv som föranlett den nya förordningen om en europeisk gräns- och kustbevakning. Dock anser jag att kontrollen av det egna territoriet är och bör förbli en nationell uppgift. Gränskontroller är ett viktigt verktyg för att hävda territoriell integritet, upprätthålla lag och ordning och skydda den nationella säkerheten. Jag anser att förslaget inkräktar på medlemsstaternas rätt att kontrollera och upprätthålla sina gränser. Enligt min mening kan målen för de föreslagna åtgärderna bättre nås på nationell nivå, och jag anser därför att förslagen i sin helhet strider mot subsidiaritetsprincipen.

Sammanfattningsvis anser jag att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2017/18:4036 yrkandena 14 och 32.

2. Skrivelsen (-)

Mikael Jansson (-) anför:

Jag anser att det är olyckligt att Sverige frivilligt gått med i Pesco, det fördjupade försvarssamarbetet i EU. Detta innebär ett stort kliv mot en EU-armé, något flera federalister inom EU-byråkratien samt vissa tongivande

medlemsländer talat sig varma för. En av grundförutsättningarna för att en stat ska definieras som just en stat är en egen försvarskapacitet; skulle EU därmed få en egen armé finns snart alla förutsättningar på plats för att kalla EU för en federation, och då är det bara en formell detalj att EU förvandlas till en federation i nästa fördrag. Sverige bör omgående lämna Pesco.

Vidare menar jag att det är olyckligt att det över huvud taget byggs upp militära samarbeten samt militär ledningsstruktur och infrastruktur inom EU. Jag menar att svenska regeringen, så länge Sverige är medlem av EU, ska verka för att nedmontera all typ av militärt samarbete inom EU mellan medlemsstaterna. Alla typer av militära samarbeten och strukturer får ske bilateralt eller multilateralt utanför EU:s ram. Alla insatser som genomförs under EU-flagg ska Sverige stå utanför. Alla former av samarbeten mellan Nato och EU ska Sveriges regering arbeta för att stoppa, så länge Sverige är medlem av EU.

Angående frågan om cybersäkerhet anser jag att cybersäkerhet ska ordnas nationellt. Sverige kan möjligen samordna detta med länder som är av strategisk betydelse och i de områden som är av betydelse. Jag finner inga skäl för att samordna detta inom ramen för EU.

Sammanfattningsvis anser jag att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2017/18:4041 yrkandena 10 och 13.

Särskilt yttrande

Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V) anför:

När det gäller utskottsmajoritetens ställningstagande under avsnittet Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken stödjer jag utskottets majoritet utom i den delen som gäller Sveriges deltagande i det Permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) där jag vill framhålla att jag motsätter mig utvecklingen mot ett alltmer militariserat EU och därför anser att Sverige inte ska delta i Pesco. I övriga delar stödjer jag utskottsmajoriteten.